

BIBLIOTEKA
SHËTETIT

814-31

M 78

Piro Minguli

NË
QYTETIN
ME ERË
TE FORTË

tregime e skica

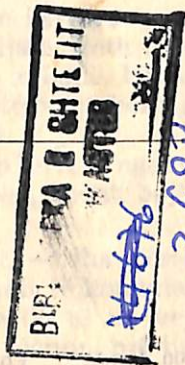
814-36

1778

PIRO MINGULI

NË QYTETIN ME ERË TË FORTË

tregime e skica

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

SHTËPIA NË MES TË QYTETIT

Ai erdhi me dhjetë minuta vonesë. Dy bojaxhinjtë e tjerë kishin bërë gati çdo gjë dhe prisnin ardhjen e tij. Ishin mbështetur te muri i zyrave të komunales dhe shihnin shtëpitë e qytetit, më të shumtat të porsalyera, që ndrisnin të pastra atë mëngjes të tejdukshëm marsi.

Ndihmësbojaxhiu Qani tha një «mirëmëngjesi» të thatë, me një tingull të huaj për zërin e tij e u përkul për të marrë pompën.

— E kishim lënë të vinim herët sot, — tha Ladi, ndihmësbojaxhiu tjetër, një djalë rreth të nëntëmbëdhjetave, me trup të gjatë e të hollë. Ustai dhe Ladi vështruan Qaniun, po pati vetëm një heshtje të zgjatur dhe asnjë lloj përgjigjeje.

— Ikim, — tha ustai, duke lëvizur nga muri ku qe mbështetur. Ata morën pompën, kovat, bojën e u bënë gati për rrugë.

— Kemi punë shumë sot, — tha përsëri Ladi, ndërsa kalonin pragun e oborrit të komunales.

— Është ditë e bukur e do të na vejë mbarë, — tha ustai. Ndihmësi tjetër, Qaniu, një burrë rreth të pesëdhjetave ecte me kokën ulur. E dinte që atë

ditë duhej të qe i heshtur. I heshtur dhe i shurdhët. Po të qe e mundur dhe i verbër. S'duhej të fliste, s'duhej të dëgjonte, s'duhej të shihte. Do të mundohesh, në të gjitha mënyrat, të bëhej i tillë. Do të bënte si të bënte e do të duronte gjithçka pa folur. Ishte i detyruar të bënte kështu.

Djali filloi të vërshëllente melodinë e një kënge të re, që qe bërë e njohur e që ia kishin mësuar një grup të rinjsh, të ardhur nga hekurudha Tiranë-Durrës. Ai e vërshëllente gjithë qejf dhe kjo vërshëllimë ia ngacmonte nervat Qaniut po ashtu si biseda e mëparshme, po... kishte vendosur të heshtte, të mos dëgjonte, të mos shihte. Rregulloi më mirë pompën në kurriz dhe vazhdoi rrugën. Kur arritën pranë shtëpisë që do të lyenin atij iu prenë këmbët. Ndjeu një drithërimë të menjëhershme e si një farë ngri-rjeje gjaku a ftohje damarësh e iu duk se s'do të mbante dot peshën e trupit e të pompës, po do të shembej papritur në kalldrëm. Po s'ndodhi asgjë. Ai vazhdoi të ecte dhe e shihte se po i afrohej gjithnjë e më tepër shtëpisë. Kjo e tmerroi disi dhe zvogëloi hapat, duke mbetur më pas se dy të tjerët. Pastaj u kujtua se s'duhej ta jepte veten dhe u mundua të shpejtonte të ecurit e të bashkohej me të parët. Nuk duhej në asnjë mënyrë që ata të dallonin shqetësimin e dobësinë e tij.

Shtëpia që do të lyhej ndodhej pothuajse në qendër të qytetit, ishte e madhe, dykatëshe e me shumë dhoma. Kishte një ballkon të gjatë e të bukur, tarracë të lartë dhe një oborr të gjerë me lule të shumëllojshme.

Bojaxhinjtë vendosën në oborr pompën dhe kovat dhe hodhën një vështrim si për të matur me sy shtëpinë.

— S'mbarojmë dot sot. Është gjithë kjo! — tha i dëshpëruar Ladi.

— Shtëpi e bukur, — tha ustai, të cilit, ngaqë e thërrisnin vazhdimisht kështu, gati ia kishin harruar emrin dhe vështroi Qaniun. Qaniu e ndjeu këtë shikim dhe uli sytë. Nuk duhej të shihte, ishte i verbër.

— Për mua kjo është më e mira në qytet, — tha djali.

— Duhet të jenë bërë fli nja 3 milionë në themel të saj, — tha përsëri ustai pa ia ndarë sytë Qaniut.

— Sa?! — u habit djali.

Po ustai u tha të përgatisnin bojën se s'duhej të humbisnin asnjë minutë kohë. Kishin shumë punë.

Qaniu mërmëriti nëpër dhëmbë e mori kovat për të mbushur ujë. Mendoj njëherë se do të kishte bërë më mirë që të mos vinte. Të nxirrte një shkak. Të sëmurej a t'u kishte thënë se kishte një kushëri gati për vdekje. Të kishte gjetur një rrugëdalje. Njerëzit përsëri do të flisnin për të. Megjithatë dhe kështu ishte torturuese. Çdo gjë, fjalët e dy bojaxhinjve të tjerë, shtëpia, pompa, boja, gjithçka ishte e rëndë dhe tmerruesë. Po duhej të duronte. Kishte vendosur. Ishte shurdh, memec dhe i verbër. Ai ikte e vinte nëpër oborr, nga pusi ku mbushte ujë gjer te fucia ku përgatisnin bojën ustai me Ladin.

Disa vjet më parë, ai nuk quhej kështu Qani, siç mund të quhet «një dru, një mace në shtëpi a një gjë çfarëdo.» Nuk thirrej as kështu thjesht ndihmës-bojaxhi. Jo. Disa vjet më parë ai ishte zoti Qani, tregtar me zë në qytet e përtej kufijve të tij, që ecte fodull e hijerëndë rrugëve. Para pushtimit të vendit nga Italia ishte një tregtar fare i rëndomtë, me një

pasuri fare të vogël, po më pas, gjatë Luftës arriti të nxirrte shuma të mëdha, aq sa ndonjëherë habitej dhe vetë. Kur mbaronte së bëri llogaritë, kur nxirrte me bojë të kuqe fitimet, shkrihej i tëri nga kënaqësia dhe uronte që të kishte sa më shumë të varfër. Njerëzit e thjeshtë, të cilët lufta i bëri dhe më hallexhinj nga ç'ishin, më të këputur e nevojtarë, detyroheshin që me varfërinë e tyre të pasuronin zotin Qani.

Një shtëpi e bukur kishte qenë dëshira e tij më e madhe. Kishte parë katalogje të shumta, nga më të ndryshmet e, më në fund, pas luhatjesh e mëdyshjesh të shumta kishte vendosur për modelin. Porositi çdo gjë në Itali. Madje dhe muratorët i mori italianë, mbasi kishte dëgjuar se qenë ndërtues të mirë. I kishte paguar shtrenjtë, që të punonin me merak dhe sipas qejfit të tij. Donte një shtëpi të bukur, të madhe e të fortë, që të qe simbol i përherëshëm i pasurisë dhe forcës së vet. Zoti Qani ishte i pasur e kjo duhej të shquhej jo vetëm në emrin e tij, në veshjen e në hijen e tij por dhe në këtë shtëpi të lartë, që do të binte në sy mbi të gjitha shtëpitë e tjera përdhese. Pastaj donte t'u tregonte zonjës së kryetarit të bashkisë, zonjës së nënprefektit, të tregtarëve të tjerë se ç'shije të lartë kishte ai, zoti Qani, një burrë shtatmesatar, me fare pak kulturë, po ama i rafinuar në tregti.

Gjatë kohës që ndërtohej shtëpia ai kishte jetuar në një ankth të madh. Kishte një padurim torturues e mezi priste të mbarohej shtëpia, të ndërtohej e ai të ulej tërë pompozitet në kolltuqet e thella prej meshini të zi. Kjo shtëpi nuk qe thjesht një trill, por një kërkesë e dëshirueshme dhe e domosdoshme për një tregtar hijerëndë. Pastaj kjo gjë do

t'i shtonte rëndësinë e emrit, bukurinë e trupit dhe rrethin e miqve nga shoqëria e lartë. Ata do të mbli-dheshin në mbrëmje në sallonin e katit të dytë, do të fundoseshin në kolltuqet e trasha e me gotat e kris-talta në dorë do të filozofonin për jetën, luftën, qe-verisjen. Do të talleshin me rreckamanët që vriteshin për liri, do të qeshnin, do të vallëzonin, e zoti Qani do ta ndiente veten të lumturuar sa s'kishte ku të vente më.

Mobiljet, orenditë, abazhurët, çdo gjë të nevojsh-me për një komoditet luksoz, i kishte porositur vetë në Itali. Kishte kohë që zoti Qani jetonte vetëm për kë-të shtëpi. Ajo tashmë qe kthyer në një pasion, ash-tu si tregtia, si numërimi i parave. Ai numëronte di-tët që duheshin gjer në mbarimin e shtëpive, gjer atë ditë, atë orë, kur do të hapeshin dyert e lyera bukur e për të parën herë mbi pllakat e mermerta të korridorit të gjatë, mbi qilimin e trashë persian, në sallonin e pritjes, kudo, në çdo kënd të shtëpisë, do të shkelnin hapat e zotit Qani, krenar e pompoz. Për disa ditë ai do të bëhej qendra e bisedave në të gjitha shtëpitë e pasura, në kafenetë e hotelet e qytetit. Emri i tij do të përmendej me qindra herë nga zëra të hollë e të lajkatur grash, nga zëra disi ner-vozë e tërë smirë burrash. Megjithatë, për të kishte rëndësi që emri i tij do të lëvizte përmes kushedi sa buzëve të holla e të trasha. Atë ditë ai do të qe një kalë i bukur, i fuqishëm, që ikën fluturimthi, në lëndina, kodra, kopshte, pyje. Zoti Qani, në pagjumë-sinë e qytetit, në ëndrrën e tregtarëve më të vegjël, në urrejtjet e konkurentëve, në buzëqeshjet e zon-jave. Të paktën këtë gjë mendonte ai, duke harru-ar se do të kishte shumë më tepër që do ta përmend-nin emrin e tij me urrejtje, me përbuzje e neveri...

— Shtëpia ka 10 dhoma, dy korridore të gjata e të larta, dy banja, tri anekse e një sallon në katin e dytë. Kemi punë boll, — tha ustai duke vështruar shtëpinë.

— Ke qenë herë tjetër në këtë shtëpi? — pyeti Ladi.

— Jo, po kam dëgjuar për të atëherë kur ndërtohej. Gjithë qyteti për këtë fliste. Mua më dukeshin gjëra të pabesueshme, sepse qeshë mësuar me rrugicën e shtëpive tona, ku flinim 5 vetë në një dhomë e natën nuk rrotulloheshim dot se zgjonim tjetrin. Më vinte çudi që dy njerëz do të kishin kaq shumë dhoma.

Ustai vështroi Qanium, që ikte e vinte me kovat e ujit ashtu si gjithnjë i heshtur.

— Mbushni pompën, — tha pastaj ustai. — Fillojmë nga lyerja.

Lyerjen e filluan nga korridori. Ustai lyente, kurse Qaniu i jepte pompës.

— Jepi më shpejt, — tha ustai nga qoshja e korridorit. Qaniu qortoi veten që kishte lejuar të kup-tohej turbullimi i tij. Në brendësi ky turbullim kishte nisur që gjatë natës, në përpjekjet e vazhdueshme për të fjetur, pastaj në paraqitjen me vonesë në punë apo dhe pak më parë gjatë rrugës, ku ndihej si i dehur dhe hapat i hidhte si në ëndërr, ja dhe tani pompën e lëvizte krejt pa vetëdije. U përmend nga fjalët e ustait dhe lëvizi duart më shpejt. Gjer atëherë s'kishte vënë re asgjë. Ishte si mes një mjegulle të dendur që s'e linte të shihte asgjë. Përpëliti qepallat dhe u mundua të mësohej me errësinë e korridorit. Dalloi përmasat e vërteta. Të njëjtat mure, e njëjta lartësi. Ja dhe vija e gjelbër, 10 cm. nën tavanin e lartë. Vështrroi poshtë. Pllakat

ishin përsëri të reja e të pastra; kishte shkelur kushedi sa herë nëpër to. Psherëtiu dhe mbylli sytë. Nuk donte të shihte asgjë. Çdo gjë do të qe e lodhshme, e rëndë e do t'ia shtonte atë dhembje të brendshme që e torturonte. Duart i lëvizte mekanikisht, pothuajse me sy mbyllur. Gjatë gjithë kohës që lyhej korridori, ustai s'tha asnjë fjalë. Vazhduan këshitu gjer në drekë, kur të lodhur u ulën në një qoshe të dhomës, ku njëra prej grave të familjes që banonte aty u solli për të ngrënë.

— S'mbarojmë dot sot! Gjithë këto dhoma! Kaq mure të larta! — tha disi i dëshpëruar e i habitur Ladi.

— Shtëpi pasaniku. Te pasanikët asnjëherë puna s'mbaron kollaj, — tha ustai, duke u mbllaçitur.

Qaniu hante në heshtje. Lëvizte me kujdes dorën që mbante lugën, duke u munduar të mos dukej asnjë lloj dridhjeje. Ata mund të thoshin ç'të donin. Mund ta shanin, mund të talleshin, ta ironizonin. Ai do të heshtte. Ishte i shurdhët, dhe vazhdonte të hante me sytë ulur. Dhe atëherë në këtë dhomë hante... Drekë me një pjatë gjellë! Kjo qe tepër poshtëruese dhe qesharake. Atëherë... le kur shtroreshin drekat e darkat, mbushej tavolina me lloje të shumta gjellësh të kuzhinave të ndryshme evropiane. Atëherë ai do të qeshte me të madhe ose do ta gjuante me shqelma po t'i vinin përpara një pjatë të tillë, po tani ishte i detyruar të hante në heshtje, madje me oreks, se kishte punuar shumë e do të punonte përsëri gjer natën vonë.

Gratë që u kishin përgatitur drekën, u sillnin bukë, ujë, i pyesnin nëse donin gjë tjetër. Qaniu mendonte se do të ndodhte diçka me të. Me siguri që ndonjëra prej grave e dinte se kush ishte ndihmës-

bojaxhiu Qani dhe kishte të drejtë të thoshte ç'të donte. Mbase do të shante, do të mallkonte, do të pështynte, a do të mblidhte buzët tërë neveri. Ai e priste këtë, sa herë që ato hynin për të sjellë ndonjë gjë, sa herë që bënin muhabet për shtëpinë e tyre të mirë e të bukur, për masat e reja që merrte pushteti popullor në interes të masave punonjëse, në urimet e tyre për këtë pushtet. I rrihnin tëmthas dhe damari në ballë i qe fryrë. Lëshoi një lloj hungërimë të brendshme tepër të lehtë dhe s'e dëgjoi askush.

Gratë ngritën pjatat dhe u sollën kafen. Ustai zgjati paketën dhe ata ndezën nga një cigare. Qaniu rrinte si i tulatur. U trembej fjalëve të ustait. Po ai s'e ngau llafin dhe nga kjo Qaniu u habit disi. Që nga mëngjesi ustai qe munduar t'i tregonte atij, ish-zotit Qani, se koha e tij dhe e klasës së tij kishte vdekur. Ishte munduar ta bënte këtë me ironi. Po këtë gjë kishte thënë dhe heshtja e grave. Me të mbaruar cigaret, ustai buzëqeshi lehtë dhe, pasi falënderoi gratë për drekën, u tha shokëve të ngriheshin.

— Do të fillojmë sallonin e katit të dytë, — tha qetë.

Ata ngritën shkallët, pompën, kovat dhe zunë të ngjiteshin në katin e dytë. Dikur mbi këto shkallë Qaniu kishte shkelur me përkujdesje, nëpër një rrugicë të bukur. I urdhëronte shërbyesit që të pastrojnë sa herë që dikush kalonte nëpër shkallë. Rrugica plot push duhej të qe gjithmonë e butë dhe e pastër për hapat e tij e të miqve të vet. Kurse tani që po kalonte mbi shkallë me këpucët plot njolla të ndryshme boje, se si i dukej. Kapërceu pështymën dhe u mbajt pas parrmakëve.